

Bu proje Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.
This Project is co-funded by the European Union and the Council of Europe.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Türkiye'de Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Projesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (m. 5) ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI Bireyler İçin Temel Bilgiler

Giriş: Broşürün Amacı ve Kapsamı

Günlük yaşantımızda güvenlik güçleri (polis, jandarma, sahil güvenlik, gümrük muhafaza memurları) ve adli makamlar ile karşı karşıya gelebileceğimiz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu broşürde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AIHS) “Özgürlük ve Güvenlik Hakkı” kapsamında koruma altına alınmış olan haklarınıza ilişkin özet bilgi verilmektedir.

Hakkın Kapsamı

Özgürlük ve güvenlik hakkı temel olarak kişinin fiziksel özgürlüğünün kısıtlandığı durumlarda sahip olduğu temel güvenceleri konu alır. Bir bireyin özgürlüğünün kısıtlanabilmesi için ilk ve en temel şart bu **kısıtlamanın “kanuni” olmasıdır**. Başka bir anlatımla sadece güvenlik gücü mensubu olması dolayısıyla kamu görevlilerince veya başka kişilerce durdurma, yakalama, gözaltına alma veya tutuklama işlemi yapılamaz. Bu işlemlerin AIHS, Anayasa ve kanunlarda öngörülen nedenlerle ve öngörülen usullerle yapılması gerekmektedir.

Durdurma Nedir?

Polis ve güvenlik güçleri tarafından aşağıdaki amaçlar ile durdurma yapılabilir.

- Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,
- Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,
- Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,
- Kişilere ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek

Durdurma öncelikle seyahat özgürlüğüne yönelik bir müdahale olarak ortaya çıkar. Hareket özgürlüğünün geçici olarak ve kısa süreli kısıtlanması durumları da içerisinde zorlama unsuru ve keyfilik barındırıyor ise özgürlük ve güvenlik hakkı kapsamında özgürlükten yoksun

bırakma olarak görülebilmektedir. Özellikle polis veya diğer güvenlik güçleri tarafından durdurulduğunuzda hakkınızda suç soruşturması yürütüldüğüne dair; örneğin suç işleyip işlemediğinizi tespite yönelik soru sorma, arama, üzerinizdekilere el konulması ve hakkınızda rapor hazırlanması gibi işlemler yapılıyorsa bu durumda özgürlük ve güvenlik hakkı kapsamındaki güvenceler doğrudan devreye girecektir.

Durdurulma halinde haklarınız nelerdir?

Polis veya diğer güvenlik güçleri mensupları tarafından durdurulduğunuzda **hangi nedenle durdurulduğunuza ve yapılan işlemlerin nedenlerine ilişkin tarafınıza bilgi verilmesi** gerekir.

Polisin öncelikle kendisinin **polis olduğuna dair belgeyi size göstermesi** gerekir. Bu belgenin gösterilmemesi halinde gösterilmesini talep edebilirsiniz.

Polis memuru, **kimliğinizi veya kimliğinizi tespite yarayacak sair belge göstermenizi talep edebilir.** Kimliğinizin tespit edilememesi durumunda yirmidört saati geçmemek üzere polis tarafından yakalama ve muhafaza altına alma işlemi yapılabilir. Bu durumda polis tarafından **derhal Cumhuriyet Savcısına bilgi verilmesi** gerekir. Başka bir neden bulunmaması halinde kimliğinizin anlaşılmasını takiben serbest bırakılmanız gerekir. Ayrıca kimliğinizi belirtmemeniz veya kimliğiniz konusunda gerçek dışı beyanda bulunmanız durumunda idari para cezası da uygulanabilir.

Kimliğinizin tespiti amacıyla tutulmanız durumunda tutulduğunuz süreyi belirtir bir belge verilmesi gerekir. Bu belge güvenlik güçleri tarafından kendiliğinden verilmez ise verilmesi talebinde bulunabilirsiniz. Durdurma sonrasında gitmenize izin verilmemesi diğer bir deyiş ile yakalanmanız ve gözaltına alınmanız durumunda sahip olduğunuz haklar aşağıda daha detaylı olarak açıklanmıştır.

Güvenlik güçleri durdurma sırasında el ile dıştan kontrol hariç, üzerinizdeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması isteme ve arama yapma yetkisine sahip değildir. Bunun için önceden alınmış arama kararı veya acele durumlarda Cumhuriyet Savcısı veya polis amirinin yazılı emri gerekir. Arama işlemi yapılmaya başlanması durumunda arama kararı/emri olup, olmadığını sorabilirsiniz. Bulunmaması durumunda aramaya rıza göstermediğinizi belirtebilirsiniz.

Yakalama Nedir?

Yakalama kanun ve yönetmeliklerde belirtilen çeşitli sebeplere dayanılarak bir kişinin **özgürlüğünün geçici olarak fiilen kısıtlanmasıdır**. Yakalamanın temel amacı ilgili kişinin hâkim veya Cumhuriyet Savcısı gibi yetkili adli merci önüne çıkarılmasıdır.

Hangi Durumlarda ve Kimler Tarafından Yakalama Yapılabilir?

Yakalama aşağıdaki hallerde **herkes tarafından** yapılabilir.

- Kişiyi suçu işlerken rastlanması,
- Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması ihtimalinin bulunması veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması

Güvenlik Güçleri Tarafından Yakalama Yapılabilecek Diğer Haller

Derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun belirti/delillerinin kaybolması ve şüphelinin kaçması ihtimalinin ortaya çıkabileceği durumlar gecikmesinde sakınca bulunan hal olarak tanımlanır. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kişi hakkında tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren bir durum mevcut ise güvenlik güçleri tarafından yakalama yapılabilir.

Bu durumlarda dahi yakalamanın konutta ya da işyerlerinde yapılabilmesi için arama kararının bulunması gerekir.

Bunların dışında güvenlik güçleri tarafından yakalama yapılabilecek durumlar Yakalama, İfade Alma ve Gözaltına Alma Yönetmeliği'nin 5.maddesinde belirtilmiştir.

Yakalama durumunda haklarınız nelerdir?

■ Bilgilendirilme Hakkı

- Yakalama sebebi bir suç işlediğiniz şüphesine/iddiasına dayanıyorsa, size **yüklenen suçun ne olduğuna** dair tarafınıza bilgi verilmesi gerekir. Bu bilgilendirmenin derhal yapılması gereklidir.
- Bilgilendirme **anlaşılır ve teknik olmayan** herkes tarafından anlaşılabilir **bir dille yapılması** gerekir. Ana dili Türkçe olmayan veya Türkçe bilmeyen kişiler

için bilgilendirmenin tercüman aracılığıyla yapılması gerekir. Tercümenin mutlaka kişinin ana dilinde olması şart değildir, anlayacağı bir dilde olması yeterlidir.

- Yakalamadan sonra serbest bırakılmamanız durumunda gözaltı işlemi uygulanması söz konusu olacağından ve gözaltı süresi kanunlarda belirtilen belirli süreleri aşamayacağından **hangi suç nedeniyle, nerede hangi yer ve zamanda yakalandığınıza ilişkin bir tutanağa bağlanması** gerekir. Bu tutanağın bir örneğini alma hakkınız bulunmaktadır. Tutanaktaki bilgilerin hatalı olduğunu düşünüyorsanız uygun bir üslupla düzeltilmesini talep edebilirsiniz.
- Bilgilendirilme hakkı aynı zamanda **kanunî haklarınızın da size bildirilmesini** içerir. Bu bakımdan yukarıda belirtilenlerin yanı sıra **susma, avukat yardımından yararlanma, yakalamaya itiraz etme, itiraz hakkının nasıl kullanılacağı hakkında da bilgi verilmesi gerekir.** Bu haklarınızın size yazılı olarak bildirilmesi hemen mümkün olmaz ise sözlü olarak bildirilmesi gerekir. Bu bilgilendirme yakalanmanızı takiben belirli bir süre içerisinde yapılmadı ise haklarınızın neler olduğunu güvenlik güçlerine sorabilirsiniz.
- Emniyet merkezinde haklarınızın hatırlatıldığına dair yakalama tutanağı imzalamanız talep edilecektir. Tutanağı imzalamadan önce bu haklarınızın bildirildiğinden emin olmanız önemlidir, zira söz konusu tutanağı imzalamanız bilgilendirildiğiniz hususunda delil olarak kabul edilebilecektir.

■ **Yakınlarına Haber Verme Hakkı**

Yakalanmanızı takiben gözaltına işlemi yapılması durumunda gözaltında hukuka aykırı ve keyfi bir işleme maruz kalmamanız ve size gerekli yardımın sağlanabilmesi bakımından önemli güvencelerden biri, yakınınıza haber verme hakkınızdır. Güvenlik güçleri tarafından yakınlarınıza ayrıca bir talebiniz olmadan haber verilmesi gerekir. Ancak haber verilmesini istediğiniz kişinin mutlaka akrabanız olması şart değildir. Cumhuriyet Savcısının emri ile belirlediğiniz herhangi birine de haber verilmesini isteme hakkınız da bulunmaktadır. Bu hakkınızın size gecikmeksizin kullanılması gerekir.

■ **Derhal Hâkim Önüne Çıkma Hakkı**

Yakalama ve tutuklamanın hukuka uygunluğunun denetiminin sağlanması, keyfilik ve gözaltında kötü muamele görülmesinin önlenmesi amacını taşıyan bu hak, suç işlendiğine dair şüphe altında bulunan kişilere tanınmış ek bir güvencedir. Hâkim, güvenlik güçleri tarafından yapılan yakalama işlemleri ile Cumhuriyet Savcısı tarafından verilen tutuklama kararlarının hukuka uygun olup olmadığının denetimini yapan yasal merciidir. Bu bakımdan hakkın etkin olarak kullanımı açısından yakalanan ve gözaltına alınan kişinin hâkim tarafından bizzat dinlenmesi gerekir.

- Bu hakkın kullanımı için özellikle başvuruda bulunmanız gerekmez, güvenlik güçleri tarafından mümkün olan **en kısa sürede hâkim önüne çıkmanız sağlanmalıdır**. Her halde yakalama ve gözaltına alınmanızdan sonra hâkimin önüne çıkarılma süreniz Anayasa ve kanunlarda belirtilen azami süreleri aşamaz. Aşması durumunda yapılan işlem kendiliğinden hukuka aykırı hale gelecektir. Bu durumda başvurabileceğiniz yollara ayrı bir başlık altında değinilecektir.

Gözaltı Nedir?

Gözaltı, yakalanan kişilerin hakkındaki işlemlerin veya suç soruşturmasının tamamlanması için hâkim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar geçecek sürede kural olarak Cumhuriyet savcısının emriyle geçici olarak alıkonulmalarıdır.

Bir kişinin gözaltına alınabilmesi için bu tedbirin **soruşturma yönünden zorunlu olması** ve kişinin **suçu işlediği şüphesini gösteren somut delillerin mevcut olması** gerekir. Bu şartları taşımayan bir gözaltı işlemi hukuka aykırı olacaktır.

Gözaltı kararı verme yetkisi genel kural olarak Cumhuriyet savcısına aittir. Ancak istisnai olarak suçüstü hâllerleriyle sınırlı olmak kaydıyla; Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91/4. maddesinde belirtilen **toplumsal olaylarda şiddet içeren suçlar ile aynı maddede belirtilen belirli suçlarda** mülki amirlerce (örneğin vali) belirlenecek **kolluk amirleri tarafından** da gözaltına alınma kararı verilebilir.

Kişilerin gözaltında bulundurulabilecekleri azami süreler Anayasa ve ceza hukuku kuralları ile belirlenmiştir. Gözaltı sürelerine ilişkin özel bilgilere aşağı yer verilmiş olup, bu süreler şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu olan 12 saatlik

süre dahil değildir. Diğer bir deyişle aşağıda belirtilen sürelerle yolda geçmek kaydıyla en fazla 12 saat daha eklenebilir.

Azami Gözaltı Süreleri			
Kanunda Özel Olarak Belirtilmemiş Suçlarda		Toplumsal Olaylar ve Kanunda Özel Olarak Belirtilen Suçlarda	
Toplu Olarak İşlenmeyen Suçlarda	Toplu Olarak İşlenen Suçlarda	Toplu Olarak İşlenmeyen Suçlarda	Toplu Olarak İşlenen Suçlarda
24 saat	Her defasında 1'er gün olmak üzere + 3 gün uzatılabilir.	24 saat	48 saat savcı tarafından her defasında 1'er gün olmak üzere +2 gün uzatılabilir.

En geç yukarıda belirtilen gözaltı sürelerinin sonunda hâkim karşısına çıkartılmanız veya sürelerin dolması ile serbest bırakılmanız gerekmektedir. Bu sürelerin aşılması durumunda hukuka aykırı bir "tutma" söz konusu olacağından, güvenlik güçleri tarafından nerde ve hangi saatte yakalandığınıza dikkat etmeniz önemlidir.

Bu süreler içerisinde hâkim önüne çıkarılmanız durumunda gözaltına alma süresi boyunca uğradığınız bütün hak ihlallerini, itiraz ve şikayetlerinizi hâkime anlatabilir ve tutanağa geçirilmesini talep edebilirsiniz. Üzerinizde fiziksel bir yaralanma izi varsa bunu da hâkime göstermeniz yerinde olur.

Gözaltında Hangi İşlemler Yapılır?

Gözaltına alınmanız ya da yakalama sırasında zor kullanılmış olması durumunda yapılacak ilk işlemlerden biri **sağlık kontrolü**dür. Bu gözaltında kötü muameleye maruz kalınmaması için öngörülmüş bir teminattır. Herhangi bir nedenle yerinizin değiştirilmesi durumunda, gözaltı süresinizin uzatılması ve serbest bırakılmanız durumunda sağlık durumunuzun tespiti için hekim raporu alınmaktadır. Bu raporların bir nüshasının savcılık tarafından size veya avukatınıza verilmesi gerekir.

Bu güvencenin etkin olması için kural olarak hekim muayenesinde güvenlik görevlerinin bulunmaması gerekir. Ancak hekim kendi güvenliğinden endişe duyması nedeniyle muayenenin güvenlik görevlilerinin gözetiminde yapılmasını talep edebilir. Bu durum belgelendirilmek suretiyle yerine getirilir ayrıca bu halde gözaltındaki kişinin de avukatının muayene sırasında hazır olmasını talep etme hakkı bulunmaktadır.

Sağlık kontrolünde fotoğrafınızın çekilmesi ve parmak izi alma işlemleri dışında muayene sırasında yazılı onayınız veya hâkim kararı olmadan

vücudunuzdan kan veya doku örneği alınmaz. Onayınız bulunmuyor ise bu hususun tutanaklara geçirilmesi sağlamanız önemlidir. Yakalama veya gözaltı sırasında kötü muamele gördüyseniz buna ilişkin emarelerin sağlık raporuna geçirilmesi dikkat edilmesi gereken diğer bir önemli husustur.

Sağlık kontrolünden sonra **nezarethaneye girişten önce güvenlik araması** yapılır ve kişinin kendisine veya başkalarına zarar vermemesi için kemer, kravat, kesici ve delici nesnelere ile diğer eşyaları ve üzerindeki para muhafazaya alınır. Bu eşyaların muhafazaya alındığına ilişkin bir tutanak tutulur, bu tutanağın bir nüshasının gözaltına alınan kişiye verilmesi gerekir.

Gözaltında kalınan süre boyunca temel beslenme ve sağlığınızın korunması ve gerektiğinde tedavi işlemleri ilgili güvenlik birimi tarafından yapılır.

Gözaltında haklarınız nelerdir?

Gözaltına alınma, yakalama işlemini doğrudan takip eden bir işlem olduğundan **yakalama işlemine ilişkin bölümde belirtilen haklarınız gözaltında da geçerlidir.**

■ **Susma Hakkı**

Bu hak kimliğiniz ile ilgili doğru bilgi vermek yükümlülüğünüz dışında size sorulan sorulara ve yapılan suçlamaya karşı herhangi bir açıklama yapma zorunluluğunuz bulunmadığını ifade etmektedir.

■ **Avukat Yardımından Yararlanma Hakkı**

Yakalanmanız ve gözaltına alınmanız durumunda avukat yardımından yararlanma hakkınızın bulunduğu tarafınıza mutlaka bildirilmelidir. Güvenlik güçleri tarafından bu bildirimde bulunulmasa dahi her aşamada avukat yardımı talep edebilirsiniz. Bu hak özellikle gözaltında ifadenizin alınması durumunda önem taşımaktadır. Bu durumda yardımını talep ettiğiniz avukatı belirtebileceğiniz gibi bir avukat seçebilecek durumda değilseniz, bu durumu belirtmeniz halinde sizin için baro tarafından bir avukat görevlendirilecektir. Ayrıca şüpheli;

- çocuk,
- kendisini savunamayacak derecede malul veya sağirdilsiz olması ise veya
- 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı soruşturma geçiriyor

ise şüphelinin talebi/isteği aranmaksızın avukat görevlendirilir.

Avukat yardımından yararlanmanız durumunda avukatınız ile yapacağınız görüşme gizlidir. Güvenlik güçleri tarafından bu ilkeye uygun olarak ayrı bir odada veya başkalarının duyamayacağı bir şekilde yalnız görüşmenizin sağlanması gerekmektedir. Avukatınıza verdiğiniz belgelere, yazışmalara kural olarak el konulamaz.

■ **Yakalama ve Gözaltı İşlemine Karşı Hâkime Başvurma Hakkınız Bulunmaktadır**

Yukarıda belirtilen gözaltı süreleri hâkim önüne çıkartılmanız için öngörülmüş azami süreler olmakla birlikte bu sürelerin dolmasını beklemeden de yakalama ve gözaltı işlemine itiraz hakkınız bulunmaktadır. Bu hakkı bizzat kullanabileceğiniz gibi, avukatınız, eşiniz veya birinci ve ikinci derecede kan hısımlarınız tarafından da **hemen serbest bırakılmanız için sulh ceza hakimliğine başvuru** yapılabilir. Sulh ceza hâkimi bu durumda incelemeyi evrak üzerinden yaparak **derhâl ve nihayet 24 saat dolmadan** başvuruyu sonuçlandırır.

Savcı tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına karar verildiğinde de itiraz hakkınızı kullanabilmeniz için bu kararın size tebliğ edilmesi gerekir.

Serbest bırakılmanıza karar verilmesi durumunda yeni bir delil ortaya çıkmadıkça ve savcılık kararı olmadıkça aynı suç şüphesine ilişkin yeniden yakalanmanız ve gözaltına alınmanız kanuna aykırıdır.

Gözaltı sürecinin Sonra Ermesi

Gözaltı süreci aşağıdaki hallerden biri ile sona erer.

- Gözaltına alınmanızı gerektirecek bir nedenin tespit edilememesi veya ortadan kalması durumunda güvenlik güçleri tarafından serbest bırakılma,
- Sulh Ceza Hakimliği tarafından verilecek yurt dışına çıkış yasağı gibi adli kontrol kararıyla serbest bırakılma veya
- Tutuklama

Tutuklama Nedir?

Tutuklama temel olarak kuvvetli suç şüphesi altında olan kişinin, ceza yargılamasının sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi (kişinin kaçması veya delil karartmasını önleme) ve yargılama sonunda verilebilecek hürriyeti bağlayıcı cezanın yerine getirilebilmesini sağlamaya yönelik geçici bir tedbirdir.

Tutuklama Kararı Verilmesinin Şartları Nelerdir?

Tutuklama, kişi özgürlük ve güvenlik hakkına en ağır müdahalelerinden biri olduğundan soruşturma evresinde suç şüphesi altında olan veya suç işlediği iddiası ile hakkında ceza davası açılmış olan sanık hakkında tutuklama kararı **aşağıdaki hallerde ve hâkim kararı ile** verilebilir.

Tutuklama kararı verilebilmesi için **aşağıdaki hallerin tamamının bir arada bulunması** gerekir:

- Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren **somut delillerin** bulunması,
- Şüpheli veya sanığın **kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların** bulunması veya Şüpheli/sanığın **delilleri yok etme, gizleme, değiştirmeye** yönelik davranışlar içerisinde olması veya tanık, mağdur veya **başkaları üzerinde baskı yapılması** girişiminde bulunması (tutuklama nedenleri),
- **Adli kontrol uygulamasının yetersiz kalması**

Ayrıca **Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100.maddesinin 3. fıkrasında belirtilen** gerek niteliği gerekse öngörülen cezanın ağırlığı nedeniyle **belirli suçlar yönünden** (katalog suçlar) kişinin bu suçlardan birini işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunması halinde tutuklama nedeninin mevcut olduğu var sayılabilir. Diğer bir deyiş ile bu suçlarda yukarıda belirtilen koşullardan ikincisinin mevcut olduğu kabul edilebilmektedir.

Tutuklama, istisnai olarak başvurulması gereken, “son çare” olarak öngörülmüş bir tedbir olduğundan kararın mutlaka **yukarıdaki şartları taşıdığına dair somut gerekçeler** içermesi gerekir. Özellikle, şüpheli/sanığın ceza yargılamasında hazır bulunması ve mahkûmiyet kararı verilmesi durumunda hükmün yerine getirilebilmesi için Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinde sayılan, yurt dışına çıkış yasağı, konutu terk etmemek, belirli aralıklarla imza vermek gibi tedbirler (adli kontrol) ile denetim ve kontrol altına alınması mümkün ise tutuklama kararı verilmemesi gerekir.

Her Suç Bakımından Tutuklama Kararı Verilebilir mi?

Kanun tarafından belirli suçlar bakımından tutuklama kararı verilmesi yasağı getirilmiştir. Buna göre sadece adlî para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler (Türk Ceza Kanunu'nun 86-87-88-90 ve 91. maddelerinde düzenlenen Kastan Yaralama, Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama, Kastan Yaralamanın İhmalî Davranışla İşlenmesi, İnsan Üzerinde Deney, Organ veya Doku Ticareti Suçları) hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.

Tutukluluk En Fazla Ne kadar Sürebilir?

Suçlar	Soruşturma Evresinde		Soruşturma Evresi de Dahil Olmak Üzere Toplam Süre	
	Olağan Süre	Uzatma Süresi	Olağan Süre	Uzatma Süresi
Ağır Ceza Mahkemesi Görevine Girmeyen Suçlarda	6 ay	-	1 yıl	6 Ay
Ağır Ceza Mahkemesi Görevine Giren Suçlarda	1 yıl	-	2 yıl	3 yıl
TCK 302-339 maddelerinde Düzenlenen Suçlarda (Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar Millî Savunmaya Karşı Suçlar Devlet Suçlarına Karşı Suçlar ve Casusluk) Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda	1,5 yıl	6 ay	2 yıl	5 yıl

Çocuklar bakımından: Yukarıda belirtilen süreler fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından yarı oranında, on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar bakımından ise dörtte üç oranında uygulanır.

Belirtilen sürelerin sonunda kişi hakkında ceza davası açılmamış ise veya ceza davasının devam ettiği durumlarda da belirtilen süreler içerisinde bir mahkûmiyet kararı verilmemiş ise derhal saliverilmesi gerekir. Aksi halde söz konusu durum fazladan tutma teşkil eder ve hukuka aykırıdır.

Tutuklanmanız Durumunda Haklarınız Nelerdir?

Avukat Yardımından Yararlanma Hakkı

Hakkınızda tutuklama talep edildiğinde ayrıca talebinizin olması gerekmez. Avukat yardımından faydalanma hakkınız bulunmaktadır. Bu durumda kendiniz bir avukat seçebileceğiniz gibi barodan da görevlendirilmesini talep edebilirsiniz.

Tutuklama Kararını Yakınlarınıza Bildirme Hakkınız Mevcuttur

Yakalamaya ilişkin kısımda belirtildiği gibi hakkınızda tutuklama kararı ve tutukluluğun uzatılmasına ilişkin karar verilmesi durumunda da yakınlarınıza veya belirlediğiniz bir kişiye gecikmeksizin haber verme hakkınız bulunmaktadır. Soruşturmanın yürüyüşünü tehlikeye düşürmediği sürece bizzat haber vermenize de izin verilebilir.

Makul Sürede Salıverilme Hakkı

Yukarıdaki belirtilen tutukluluk süreleri azami süreler olup, bir kez tutukluluk kararı verildiğinde bu sürelerin sonuna kadar kişinin tutuklu kalacağı anlamına gelmemektedir. Kişinin ve olayın somut gerekliliklerine göre tutukluluk süresinin bu sınırları aşmaması esastır.

Tutuklama kararının verilmesinde, devamında ve salıverilme taleplerinin değerlendirilmesinde hâkim ve savcılar bu hususlara dikkat etmekle yükümlüdürler. Bu itibarla soruşturma evresinde Cumhuriyet Savcısı da gelişmelere göre şüpheli hakkında adli kontrol uygulanmasına veya tutuklamanın gereksiz olduğuna kanaat getirirse şüpheliyi kendiliğinden serbest bırakabileceği gibi şüphelinin adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmasını sulh ceza hâkiminden talep edebilir. Hakkında tutuklama kararı verilmiş şüpheli ve avukatı da **adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmayı talep edebilir.**

Bu hususlara ek olarak **tutukluluk durumunun belirli aralıklarla gözden geçirilmesi** gerekmektedir. Soruşturma evresinde en geç otuzar günlük süreler ile şüphelinin tutukluluk durumu yukarıda belirtilen kanuni şartların devam edip etmediği yönünden incelenir ve tutukluluğun devam edip etmeyeceği yönünde karar verilir. Karar verilmeden önce **şüpheli veya avukatının dinlenilmesi gerekir.** Şüphelinin de bu süre içerisinde yeniden incelenmesini talep hakkı bulunmaktadır.

Yargılama sırasında mahkeme, her oturumda veya koşullar gerektiriyorsa oturumlar arasında veya her halükârda otuzar günlük süreler içerisinde tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmediğini incelemekle yükümlüdür.

Tutuklama Kararına Karşı Başvuru Yolları Nelerdir?

Tutuklama kararına karşı, kararı öğrendiğiniz günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie vereceğiniz dilekçe ile ya da tutağa geçirilmek şartı ile zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle **itiraz edebilirsiniz.** Avukatınız, kanunî temsilciniz ve eşiniz de tutuklama kararına karşı itiraz

yoluna başvurabilirler. Cezaevinde bulunan tutuklular ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya bu hususta bir dilekçe vererek kanun yollarına başvurabilir.

Kararı veren hâkim veya mahkeme itirazınız üzerine kararını gözden geçirir, itirazı haklı görür ise saliverilmenize karar verebilir. Haklı görmez ise 3 gün içerisinde itirazınızı inceleyecek mahkemeye gönderecektir. Bu durum, yazılı görüşünü sunması için savcılığa bildirilmiş ve savcı tarafından görüş verilmiş ise savcının görüşünün de size veya avukatınıza tebliğ edilmesi gerekir. Savcının görüşüne karşı 3 gün içinde karşı görüşünüzü bildirebilirsiniz.

Tutukluluğun devamına karar verildiği durumlarda da bu karara yine yukarıdaki süreler içerisinde itiraz edebilirsiniz.

Gerek soruşturma evresinde gerekse ceza davasının açılmasından sonraki tüm aşamalarda **saliverilmeyi talep etme hakkınız** mevcuttur. Bu yönde bir talepte bulunmanız durumunda savcının, sizin veya avukatınızın görüşü alındıktan sonra sulh ceza hâkimi veya dava aşamasında mahkeme tarafından 3 gün, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda ise 7 gün içerisinde saliverilme talebinizin kabulüne, tutukluluğunuzun devamına veya adli kontrol ile saliverilmenize karar verilir. Bu kararlara karşı da itiraz yoluna başvurma hakkınız mevcuttur.

Tazminat Talep Etme Hakkı

Genel olarak yukarıda açıklanan ve “Özgürlük ve Güvenlik Hakkı” kapsamındaki haklarınız bakımından alınan kararlar ve yapılan işlemlerin hukuka aykırı olması nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararınızın tazmini için Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 141. maddesi uyarınca devlete karşı tazminat davası açma hakkınız bulunmaktadır. Bu hakkın karar veya hükmün size veya avukatınıza tebliğinden itibaren 3 ay ve her halde kararın veya hükmün kesinleşmesini izleyen bir yıl içerisinde dava açmak suretiyle kullanılması gerekmektedir.

Bu isteminize ilişkin yapılan yargılamada mahkeme, kararını duruşmalı olarak verir. Karara karşı, sizin, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisinin istinaf yoluna başvurma hakkı vardır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.
This Project is co-funded by the European Union and the Council of Europe.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Türkiye'de Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Projesi

Bu Broşür “Türkiye’de Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması” Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi kapsamında hazırlanmıştır. Bu Proje Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte, Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

Bu broşürde yer alan görüş ve düşünceler yazarların sorumluluğundadır ve Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi veya projenin faydalanıcı kurumları Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ve Türkiye Adalet Akademisi’nin resmi politikalarını yansıtmamaktadır.

ÖNEMLİ BİLGİ

Bu broşür, Türk Yargı Sistemi ve haklarınız konusunda sizlere genel bilgiler vermek amacıyla “Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Ortak Projesi” kapsamında hazırlanmıştır. Kolayca anlaşılabilmesi için metinler sadeleştirilmiş ve mümkün olduğu ölçüde hukuki terimler kullanılmamıştır. Yalnızca bu broşürde yer alan bilgilere dayalı olarak işlem yapmak hak kaybına yol açabilir.

Bu materyaller, bilgilendirme amaçlı hazırlanmış olup, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Adil Yargılanma, 6. Maddesinin ikinci ve üçüncü fıklarının tekrardan incelenmesi ve gerekli prosedürlerin takip edilmesi gerektiğini bilgilerinize sunarız.

Lütfen tam ve doğru bilgilendirilmek için broşürün tamamını okuyunuz.

Proje ile alakalı tüm bilgilere projenin internet sitesinden ulaşabilirsiniz.

<https://www.coe.int/tr/web/ankara/strengthening-the-criminal-justice-system-in-turkey>

Avrupa Konseyi, Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluş bünyesinde 46 üye devlet bulunmaktadır. Avrupa Konseyi üye devletlerinin tamamı; insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün korunmasını teminat altına almak üzere tasarlanmış olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme’nin üye devletlerdeki uygulanmasını denetler.

